

NEWS ITEMS

НАДІЯ МАКСИМІВНА ГУЛА

До 80-річчя з дня народження

Відомий український вчений-біохімік, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент НАН та НАМН України, завідувач відділу біохімії ліпідів Інституту біохімії НАН України Надія Максимівна Гула у червні відзначає свій 80-річний ювілей.

Надія Максимівна народилася в Києві, в сім'ї відомих науковців-біохіміків: академіка НАНУ М. Ф. Гулого та доктора біологічних наук, професора М. А. Коломійченко.

У 1959 році Н. М. Гула з відзнакою закінчила лікувальний факультет Київського медичного інституту, а в 1962 р. – аспірантуру при кафедрі біохімії КМІ і захистила кандидатську дисертацію з біохімії вітамінів. Після закінчення аспірантури працювала асистентом цієї самої кафедри, а в 1965–1975 рр. обіймала посаду старшого наукового співробітника Інституту ендокринології та обміну речовин МОЗ УРСР. В Інституті біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України працює із 1975 року: спочатку – старшим науковим співробітником лабораторії імунології, у 1980–1992 рр. – керівником лабораторії культури тканин. Від 1992 р. Надія Максимівна завідує відділом біохімії ліпідів.

Н. М. Гула є засновником української школи ліпидології. В своїх дослідженнях багато уваги приділяла вивченню змін ліпідного складу тканин за різних патологічних станів. Вона вперше описала в клітинах нейробластоми C1300 N18 мінорні фосfolіпідні компоненти – N-ацилетаноламіни (NAEs), дослідженню біологічної дії яких Надія Максимівна присвятила головну увагу своєї наукової діяльності. За використання численних моделей різноманітних патологічних станів організму було встановлено протекторну дію NAEs за патології. Вда-

ло поєднуючи фахові знання з медицини та біолога-біохіміка, Н. М. Гула передбачила великий потенціал цих сполук для застосування в медицині. Згодом було показано, що NAEs належать до ендоканабіноїдної регуляторної системи організму.

У ході більш ніж 30-річних досліджень під керівництвом Н. М. Гулої вперше продемонстровано пряму мембранотропну дію NAEs із насиченими вуглеводневими ланцюгами. Показано, що дія насичених NAEs

тісно пов'язана з функцією кортикостероїдної, опіоїдної та NO-систем. Одержано результати про пригнічення в присутності NAEs входу одновалентних катіонів через вератридинактивовані натрієві канали, активацію $\text{Ca}^{2+}, \text{Mg}^{2+}$ -АТРази плазматичної мембрани, інгібування вільнорадикального окислення ліпідів, вплив на диференціацію клітин. Виявлено виражену антизапальну дію NAEs, одержано пріоритетні результати щодо кардіопротекторних, гепатопротекторних та нейропротекторних властивостей NAEs з насиченим ацильним ланцюгом в умовах оксидативного стресу, гіпоксії/ішемії та інтоксикації. Результати цих досліджень відзначено Державною премією України в галузі науки і техніки (2010 р.). В останні роки встановлено механізм антизапальної дії насичених NAEs, пов'язаний з активацією ядерних рецепторів PPAR. Показано, що саме антизапальна дія цих сполук є основою їх протекторного впливу за експериментального інсулінорезистентного стану та когнітивних порушень у свавців.

Сьогодні під керівництвом Надії Максимівни активно проводяться дослідження противірусної дії NAEs і доведено їхню ефективність відносно вірусів грипу H1N1, гепатиту С та простого герпесу.

Результати її багаторічних досліджень представлені в більш ніж 350 наукових публікаціях та 14 патентах України на спосіб одержання та застосування препаратів на основі НАЕс для лікування серцево-судинних захворювань, цукрового діабету, алергічних реакцій та неспецифічного запалення, а також як противірусного препарату і допоміжного засобу для лікування пухлин.

Н. М. Гула плідно співпрацює з багатьма науковими установами НАН та НАМН України, активно проводить роботу з підготовки наукової

зміни. Під її керівництвом захищено 17 кандидатських та 2 докторські дисертації.

Надія Максимівна – почесний член Українського біохімічного товариства, впродовж багатьох років була головою Київського відділення УБТ, член редколегії «The Ukrainian Biochemical Journal».

За багаторічну плідну наукову та громадську роботу Надію Максимівну Гулу нагороджено орденом княгині Ольги та медаллю «Золота фортуна» міжнародного академічного рейтингу незалежної України.

Вельмишановна і дорога Надіє Максимівно!

***Щиро вітаємо Вас з ювілеєм, зичимо щастя, міцного здоров'я
і подальших творчих успіхів.***

*Колектив Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України
Редакційна колегія «The Ukrainian Biochemical Journal»
Президія Українського біохімічного товариства*